

Route Amateurkunst en vrijwilligers

(nog in ontwikkeling, versie december 2025)

Inhoudsopgave

Inleiding	3
<i>Fieldlabs in 't kort.....</i>	<i>3</i>
<i>Wat heb je aan deze Route?.....</i>	<i>3</i>
<i>Ervaringen uit Fieldlab GMR – terugkerende thema's.....</i>	<i>3</i>
Stappenplan 'Organiseren Fieldlab'	5
<i>Stap 1 – Voorbereiding en planning</i>	<i>5</i>
<i>Stap 2 – Samenwerking organiseren.....</i>	<i>5</i>
<i>Stap 3 – Uitvoering per spoor.....</i>	<i>6</i>
<i>Stap 4 – Monitoring.....</i>	<i>6</i>
<i>Stap 5 – Borging.....</i>	<i>6</i>
<i>Stap 6 – Evaluatie en toekomst.....</i>	<i>7</i>
Effecten.....	8
Nuttige links	9

Inleiding

Binnen het project [Meedoen is de Kunst](#) zijn in 2024/2025 twee zogenoemde Fieldlabs opgezet: 'Cultureel vermogen' en 'Amateurkunst en vrijwilligers'. Deze Fieldlabs zijn bedoeld om cultuur- en erfgoedvrijwilligers en instellingen, die hen ondersteunen, te voorzien van een impuls. Het Fieldlab Amateurkunst en vrijwilligers is opgezet in een aantal kleinere gemeenten binnen de GMR.

Het doel is om de lokale, culturele infrastructuur te versterken. Daar raken de Fieldlabs jouw werk als cultuurverbinder. Hoewel de Fieldlabs nog niet helemaal afgerond zijn, willen we (samenwerkingspartners en Cultuur Oost) al wel graag de opgedane ervaringen met jou delen. Je kunt er namelijk al voordeel van hebben bij het versterken van de infrastructuur van amateurkunst in jouw gemeente! In deze Route gaan we specifiek in op 'Amateurkunst en vrijwilligers'.

Fieldlabs in 't kort

Het *Fieldlab Cultureel Vermogen* heeft als eerste resultaat een convenant Amateurkunst (in Winterswijk) opgeleverd. Je leest er meer over op [onze website](#). Het plan is om de Route Cultureel Vermogen te beschrijven en breed te delen. Daarover vindt overleg plaats met stichting AAN!. Dit is de stichting achter de methodiek Cultureel Vermogen.

De *Route Amateurkunst en vrijwilligers* is het eerste, deelbare resultaat van het Fieldlab GMR. Met alle input en ervaringen uit het culturele veld, ook van jou dus, kunnen we deze Route in de komende tijd verder beschrijven en breed delen. Wil jij met de Route aan de slag om de culturele infrastructuur in jouw gemeente verder te versterken? We nemen graag contact met je op om je te ondersteunen, ervaringen, wensen en ideeën te delen.

Wat heb je aan deze Route?

De Route Amateurkunst en vrijwilligers kan jou helpen bij:

- Het professionaliseren en toekomstbestendig maken van vrijwilligersorganisaties.
- Het versterken van lokale netwerken en ondersteuningsstructuur ('witte vlekken').
- Het mede ontwikkelen van een digitaal platform.
- Het borgen van ondersteuning in beleid van gemeenten en provincie.

Je staat er uiteraard niet alleen voor! Het versterken van lokale, culturele infrastructuur doe je, als cultuurverbinder, samen met partners in jouw gemeente. Samen werk je aan projecten die helpend zijn bij het verstevigen van de ondersteuningsstructuur van erfgoed- en culturele verenigingen. In het stappenplan gaan we hier verder op in. Je kunt deze Route als leidraad nemen. Daarnaast biedt Cultuur Oost kennis, inzicht in ondersteuning en innovatie (methodiek).

Ervaringen uit Fieldlab GMR – terugkerende thema's

Uit gesprekken, bijeenkomsten en workshop tijdens Fieldlab GMR (onderdeel Meedoen is de Kunst 2024) zijn nagenoeg alle vernieuwingsvragen te herleiden tot vier thema's:

1. **Financiering** – hoe kan een kleine organisatie structureel financieel gezond blijven?
2. **Faciliteiten en huisvesting** – hoe kun je door samenwerking en beleid aan betere faciliteiten en huisvesting werken?
3. **Besturen en professionalisering** – welk bestuursmodel past bij de schaal en aard van amateurkunst?
4. **Verjonging en draagvlak** – hoe kun je eigentijdse wensen en andere organisatievormen inzetten om aan verjonging en draagvlak te werken?

Je zal deze thema's vanuit jouw rol als cultuurverbinder ongetwijfeld (deels) herkennen.

Je weet dat de kracht van amateurkunst ligt in haar maatschappelijke en culturele waarde. Om die rol te behouden en te versterken zijn structurele voorwaarden nodig:

- voldoende capaciteit;
- ruimte voor experiment;
- aandacht voor de veranderende praktijk van vrijwilligerswerk en;
- slimme digitale hulpmiddelen die de druk verlichten.

Met de inzichten uit het Fieldlab GMR en de ontwikkeling van een digitaal platform (met AI-chatbot) ligt er een basis voor duurzamere ondersteuning. Het moment is daar om hierover breed – met verenigingen en binnen gemeenten - in gesprek te gaan en zelf een Fieldlab te organiseren. De Route, die overigens niet in beton gegoten is, kan jou hierbij helpen.

Stappenplan 'Organiseren Fieldlab'

Stap 1 – Voorbereiding en planning

Als je aan de slag wilt gaan met het versterken van de lokale, culturele infrastructuur, dan heb je partners nodig. Zoals verenigingen met een vraag/vragen, financiers en culturele organisaties die graag samen vooruit willen komen. Als cultuurverbinder heb je vast al beeld bij de 'witte vlekken' in jouw gemeente. Om het verschil te maken zijn de 'witte vlekken' een goed startpunt.

Een Fieldlab begint met een gezamenlijke visie, doel en droom. Bepaal eerst samen de richting: wat willen we bereiken, waarom doen we dit, en hoe ziet succes eruit?

- Sluit samenwerkingsovereenkomsten met alle partners, waarin niet alleen rollen maar ook resultaatverplichtingen worden vastgelegd. Benoem concrete aantallen: aantal activiteiten, bezoekers, voorstellingen of samenwerkingen die uit het Fieldlab voortkomen. Beschrijf de ontwikkeling die je in gang wilt zetten. Wees realistisch – klein beginnen is beter dan overschatten.
- Leg budget en verdeling van taken vast. Houd het budget flexibel, maar reserveer vroegtijdig middelen voor uitbreiding van capaciteit, bijvoorbeeld extra medewerkers of klankbordgroepen.
- Stel een gezamenlijke tijdlijn op met startmoment, incheckmomenten en einddatum.
- Bespreek al in het begin gezamenlijke projecten en de verwachtingen en beelden die partners daarbij hebben. Zet een stip op de horizon, zodat partners vanaf de start toewerken naar gezamenlijke resultaten. Bedenk samen ook subdoelen buiten het experiment en innovatie.
- Organiseer een kick-offbijeenkomst om verwachtingen, rollen en doelen met elkaar te delen en vier tussentijdse resultaten met elkaar.

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder organiseert met lokale partners een eerste sessie om samen te formuleren wat hun culturele droom voor de regio is, maar een SWOT-analyse bepaalt – samen met de partners 'welke eerste drie concrete activiteiten ze willen realiseren.

Voorbeeld organisatie: stelt een format op voor samenwerkingsovereenkomsten waarin ook meetbare doelen zijn opgenomen, zoals aantal deelnemende verenigingen of gerealiseerde optredens.

Stap 2 – Samenwerking organiseren

Succesvolle Fieldlabs werken volgens de omgekeerde keten: de lokale context (visie/beleid/middelen/infrastructuur) is leidend, de profijtgroep/instelling (waarvoor de activiteiten bedoeld zijn) levert input, de projectorganisatie ondersteunt.

Laat deelnemende partijen zelf aangeven welke activiteiten zij willen ontwikkelen en uitvoeren en koppel daar budget en doelstellingen aan.

- Zorg voor geschikt projectleiderschap en projectmanagement, en bespreek meer in detail proces en uitvoering met instellingen zodat verwachtingen en na te streven resultaat echt helder zijn.
- Organiseer tussentijdse voortgangsrapportages en gezamenlijke reflectie- en afstemmomenten, maar houd dit low-impact (kort, praktisch, ondersteunend) om de energie erin te houden.
- Stimuleer community vorming: laat vrijwilligers of betrokken organisaties bijvoorbeeld roterend voorzitterschap oppakken, of korte blogs schrijven over hun ervaringen. Dit versterkt eigenaarschap en zichtbaarheid.
- Werk aan samenhang en meer impact door een deel van het budget gezamenlijk in te zetten op activiteiten. Dat voorkomt dat Fieldlabs te veel los van elkaar werken.
- De coördinerende partij fungeert niet alleen als begeleider, maar blijft ook budgethouder en monitort de resultaten zodat er een harde resultaatverplichting is.

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder nodigt lokale verenigingen uit om zelf hun bijdrage aan te leveren, bijvoorbeeld een activiteit of pilot, en koppelt daar budget en doel aan.

Voorbeeld organisatie: organiseert maandelijks een overleg waarin cultuurverbinders hun voortgang delen en gezamenlijk beslissen over de inzet van het gezamenlijke budget.

Stap 3 – Uitvoering per spoor

De uitvoering gebeurt langs drie sporen:

- **Professionalisering en toekomstbestendigheid** – trainingen, scholing, digitale tools en meer nadruk op het uitdagen van verenigingen om zich toekomstgericht te ontwikkelen.
- **Netwerkvorming** – kies als project nadrukkelijk een focus: welke vormen van amateurkunst ondersteunen we, welke netwerken richten we in of brengen we samen, en waarom?
- **Communicatie en borging** – maak vanaf de start een gezamenlijk communicatieplan. Houd het simpel (bijv. vier uitingen per maand), wijs verantwoordelijkheden toe en koppel waar mogelijk de marketeers van de partners aan elkaar.

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder organiseert een maandelijkse inspiratiesessie waarin verenigingen kennis delen over werving van vrijwilligers of inzet van digitale tools.

Voorbeeld organisatie: stelt een communicatieteam samen waarin marketeers van de partners samenwerken aan één gezamenlijke maandkalender met promotie-uitingen.

Stap 4 – Monitoring

Monitoring maakt zichtbaar of de inzet effect heeft.

- Gebruik een gezamenlijk voortgangsdokument waarin alle partners hun activiteiten en resultaten bijhouden.
- Organiseer tweemaandelijks check-ins.
- Vraag partners om effectkaarten (zie verderop in deze Route) in te vullen.
- Zie effectkaarten niet alleen als verantwoording, maar vooral als gespreksinstrument om inzicht te krijgen in wat werkt en waar bijsturing nodig is.

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder vult per activiteit een korte effectkaart (zie verderop in deze Route) in met feedback van deelnemers en bespreekt deze met de coördinator.

Voorbeeld organisatie: verzamelt de effectkaarten, bundelt de bevindingen en bespreekt trends en leerpunten in een gezamenlijke evaluatiesessie.

Stap 5 – Borging

Borging gaat over het duurzaam vastleggen van resultaten, zowel naar boven (beleid, provincie, landelijk) als naar beneden (verenigingen, vrijwilligers, lokale praktijk).

- Laat partners hun eigen initiatieven vormgeven, maar zorg voor een overkoepelende laag die:
 - aanbod verzamelt om een overzicht te creëren;
 - inzicht geeft in eventuele landelijke trends en ontwikkelingen (bijvoorbeeld nieuwe regelingen) en;
 - zorgt voor zichtbaarheid richting provincie en andere regio's.
- Een voorbeeld is de ontwikkeling van de AI-chatbot: lokaal eigenaarschap werd behouden, maar de tool werd bovenregionaal geborgd en verbonden aan bredere kennis en beleid.

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder zorgt dat succesvolle lokale formats (zoals een open podium of workshopreeks) worden vastgelegd en gedeeld met andere gemeenten.

Voorbeeld organisatie: ontwikkelt een kennisplatform waar resultaten, formats en tools uit verschillende lokale initiatieven geborgd en ontsloten worden.

Stap 6 – Evaluatie en toekomst

Een Fieldlab eindigt met reflectie en overdracht.

- Beschrijf wat is gedaan en deel ervaringen. Ook om deze Route te optimaliseren met de geleerde lessen.
- Ontwikkel regionale profielen die inzicht geven in verschillen en overeenkomsten tussen gebieden.
- Leg resultaten vast in overdraagbare bouwstenen: formats, werkvormen, draaiboeken voor organisaties die zelf met een Fieldlab aan de slag willen gaan.
- Gebruik de uitkomsten als input voor het ontwikkelen van nieuwe en/of bijgestelde strategie en visie om amateurkunst te versterken (versterking landelijke infrastructuur amateurkunst (VLIAK)).

Voorbeeld cultuurverbinder: de cultuurverbinder schrijft een korte reflectie over wat werkte in de gemeente en draagt formats over aan collega's in de regio.

Voorbeeld organisatie: bundelt alle bouwstenen in een digitaal handboek en gebruikt dit om nieuw beleid te ontwikkelen binnen de landelijke infrastructuur amateurkunst.

Effecten

Om de impact en het effect van de Route Amateurkunst en vrijwilligers te monitoren worden alle betrokken verenigingen gevraagd om zogeheten effectkaarten in te vullen. Effectkaarten zijn invulbestanden waarin je kan meten welke effecten deelnemers, samenwerkingspartners en financiers van activiteiten verwachten én welke effecten ook daadwerkelijk zijn bereikt. In één oogopslag kun je zien wat de actieve bijdrage aan kunst en cultuur zou kunnen zijn voor verschillende partners.

MEEDOEN
IS DE
KUNST

Effectkaart

Naam:

Functie:

Organisatie:

Beleidsdoelen:

Indirect effect

Op termijn draagt dit bij aan:

Activiteit

Naam activiteit:
Korte beschrijving:

Aantal deelnemers:

De kosten van de activiteit zijn:

Direct effect

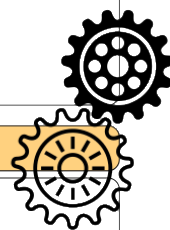
Voor de deelnemers levert dit op:

Effect meting

Meetinstrument:

Indicator:

Uitkomst:

Binnen Meedoen is de Kunst 2024 zijn vooral effecten op kennis en vaardigheden gemeld. Het gaat dan met name om kennis over het actuele aanbod van financiering, over vrijwilligers en over mogelijkheden voor innovatieve ideeën (en met wie deze op te pakken). Bij vaardigheden zijn gemeld: vormgeven goed relatiebeheer, opstellen begrotingen en het meten van impact tijdens projecten. Er zijn ook effecten op gedrag gemeld. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het actiever begeleiden van vrijwilligers of aanvragers en efficiëntie in werkprocessen. Het elkaar inspireren bij het opstellen van meerjarenvisies of subsidieplannen is een opvallende 'bijvangst' van het samen optrekken in het Fieldlab.

Nuttige links

[KunstLoc Brabant Toekomstijk](#)

[Tool LKCA Verenigingsscan](#)

[Route Vitaliteitsprogramma Culturele verenigingen \(cultuur en erfgoed\)](#)

[Meedoen is de Kunst \(website Cultuur Oost\)](#)

Vragen of meer informatie? Stuur een mail naar info@cultuuroost.nl